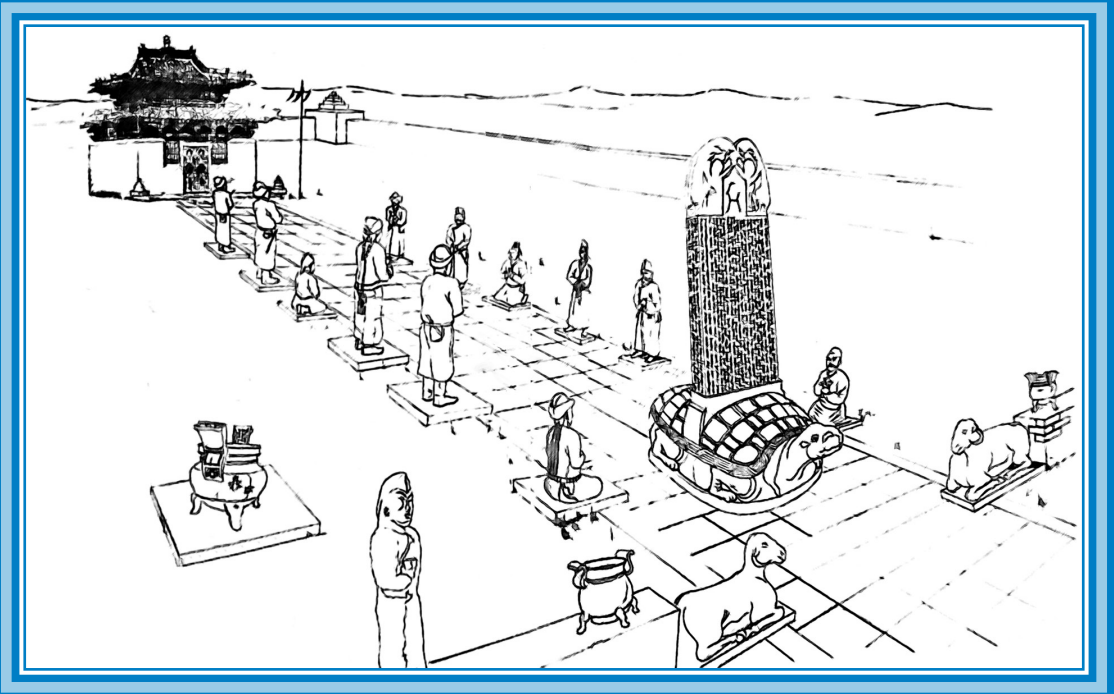

ORHON YAZITLARI VE TÜRK-MOĞOL İLİŞKİLERİ

Editörler

İlhan Şahin - Enkhbat Avirmed
Güljanat Kurmangaliyeva Ercilasun

OSMANGAZI
BELEDİYESİ

АРХАНГАЙ
АЙМАГ

ORHON YAZITLARI VE TÜRK-MOĞOL İLİŞKİLERİ

Editörler

İlhan Şahin-Enkhbat Avirmed
Güljanat Kurmangaliyeva Ercilasun

İstanbul 2021

BURSA
OSMANGAZİ BELEDİYESİ YAYINLARI
Ulubatlı Hasan Bulvarı No: 6 Santral Garaj / Bursa
Tel: 0.224.444 16 01 Faks: 0.0224.270 70 63
www.osmangazi-bld.gov.tr

**ORHON YAZITLARI
VE
TÜRK-MOĞOL İLİŞKİLERİ**

Editörler

İlhan Şahin-Enkhbat Avirmed
Güljanat Kurmangaliyeva Ercilasun

Proje Koordinatörleri

Cem Kürşad Hasanoğlu
Gülşah Cebelli Öncel

Kapak Tasarım

Murat Eryılmaz

İç Tasarım

İlhan Şahin

Baskı: İstanbul 2021

ISBN:

978-975-2406-33-9

Kapak: Köl Tigin bengü taş ve barkının tahmini özgün durumunu gösteren bir çizim (Ahmet Bican Ercilasun, *Türk Kağanlığı ve Türk Bengü Taşları*, İstanbul: Dergâh, 2016, s. 315)

Printed by

Özlem Matbaacılık ve Reklamcılık Ltd. Şti.

www.ozlemmatbaa.com.tr

Sertifika No: 45257

İçindekiler

Değerli Okurlar	9
Эрхэм хүндэт уншигчид аа	11
Мэндчилгээ	13
Sunuş	15
Kitabın Mutfağı	17

Anıtlar

1	Kalıntı ve Buluntuları Işığında Köl Tigin ve Bilge Kağan Anıtlıkları <i>İlhami Durmuş</i>	23
2	Orkun Vadisindeki Büyük Kurgan ve Bilge Kagan Anıt Mezarlığındaki Tamgalı Balballar <i>Saadettin Yağmur Gömeç</i>	61
3	Eski Türk Yazıtlarında “Bilge” Unvanının Kullanımı Üzerine Değerlendirmeler <i>Erhan Aydın</i>	69
4	Orhun Yazıtlarındaki Halk Edebiyatı Unsurlarının Yapısal-Semantik Tahlili <i>Ruşen Alizade</i>	75

Yazı ve Damgalar

5	Eski Türk Yazısının Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Yayılışı <i>Eda Durmuş</i>	87
6	Moğolistan’daki Ulan Çuluut Yazıtları ve Eski Türklerde Yalım Kaya Kavramı <i>Nurdin Useev</i>	101
7	Türk-Moğol Hânedan ve Boy Damgaları ile Köktürk Dönemi Damgalarına Mukayeseli Bir Bakış <i>Kayrat Belek</i>	113
8	Türk-Moğol İlişkilerinin Zamirlerdeki Karşılaştırmalı Bağlamı <i>Taşpolot Sadıkov</i>	119

Siyaset, Uluslararası İlişkiler ve Ekonomi

9	Eskiçağda Çin’in Kuzeyinde Moğollar ve Türkler: Jung ve Ti’ler <i>Murat Öztürk</i>	127

- 10 Göktürk Devrinde Sibiryа'da Türk-Moğol İlişkileri 145
Abdrasul İsakov
- 11 Stalin'in "Büyük Temizlik" (*Их хэлмэгдүүлэлт*) Politikası: 155
Kazakistan ve Moğolistan Örneği
Güljanat Kurmangaliyeva Ercilasun
- 12 Монгол улсын эрчим хүчний салбарт Туркийн оролцоог 167
хангах хэрэгцээ, боломж нөхцөл
Дашзэвгэгийн Мягмарсүрэн

Sosyal Yapılanmalar ve Kimlik

- 13 Siyasi Kimlikler ve Sosyo-Kültürel Kavramlar Açısından 179
Türkler ve Moğollar
Üçler Bulduk
- 14 Байрку аймгийн тухайд 191
Дамдины Сэрдарам
- 15 Yakınçağda Doğu Bozkırları: Mançu Döneminde Moğol 197
Konargöçerliği ve Sancak Sistemi
Konuralp Ercilasun
- 16 "Avrasyа Göçebeliği Projesi" Bağlamında Moğolistan'daki Ön 205
Gözlemler ve Tespitler
Hikari Egawa-Ayush Tseel-İlhan Şahin-Takahiro Tomita-Yuko Matsumiya

Kültürel İlişkiler

- 17 Эртний Түрэгүүдийн шашин, шүтлэг 223
Авирмэдийн Энхбат
- 18 Түрэг-Монголын түүхэнд холбогдох Дорнын чуулганы 235
зарим эх сурвалжууд (VIII зуун)
Оюунчимэгийн Болормаа
- 19 Moğolların İslam'a Girme Süreçlerinde Türk Katalizör 247
Şahsiyetlerin Rolü
Mustafa Uyar
- 20 "Kecim/Keçim/Geçim" Terimi Üzerine Bazı Tespit ve Düşünceler 261
Emine Erdoğan Özünlü
- 21 Монгол болон Казак ард түмний адил төстэй зарим зан 273
заншлуудын тухайд
Чакерхаан Гулнар

Kaynaklar ve Eserler

- 22 İlhanlı Hükümdarı Gâzân Han'ın Vasiyetnâmesi: Metin, 281
Tercüme ve Değerlendirme
Osman G. Özgüdenli

23	Ил хаант улсын төрийн байгууллага дахь түрэг гаралтай зүтгэлтэн: Сахиб-и Диван Садр ад-Дин Ахмед Халиди Занжани <i>Дануугийн Анхбаяр</i>	341
24	Başkent Hanbalık'ta İlk Batılı Misyoner Jean De Monte Corvino (1247-1328) <i>Neslihan Durak</i>	359
25	Marco Polo'nun Gözüyle XIII. Yüzyılda Moğolların Yaşam Tarzı <i>Gülhanım Ünsal</i>	369
26	Türk-Moğol İlişkilerinin Öğretimi: Tarih Ders Kitapları Üzerine Tespit ve Öneriler <i>Hülya Çelik-Muhammed Bilal Çelik</i>	383